

Inneminghe der Stadt ende t' Casteel van

L I N G H E N,

Geschiedt inden Jaere 1597.



1597.

Den 26 October / is den Prince Mauritz met het Legher van Oldenseel op getrocken/ ende met de Dooztocht tot Noorhooren ghecomen/ maer hy selve is op't Hups te Benche gestrocke/ met de Princesse van Oraingien, (die met Brabancina van Oraingien was gecomen/ haer affshept te nemen) ende ander principale vanden Adel/ tot een groot deel toe/ alwaer sy alle seer heerlijck ende vriedelijck zijn ontfangen ende gefestopeert ghe-meest/ vanden Grave van Benchem ende de Weduwe Palzgravinne, die haer daer onthiel/ van waer s' anderdaghs de Princesse te rugghe keerde/ ende de Prince Mauritz selve heeft hem omtrent Bem-bueren ghebonden by het Legher/ het welke den 28 October passerde over de Eems/ ende quam vooz de Stadt ende t' Casteel van Linghen.

Wesche
dinge vande
Stadt Lin
ghen.

Linghen is een Frontier-plaetse / ende de uiterste van Nederlant ghelegen over ghene syde vanden Eems, omtrent zen vierde deel van een mijl: vier groote mylen van Meypen ende van Renen, bepde opten selven bloet ghelegghen/ het is een heerlichhept bestaende vande Stadt/ t' Casteel/ ende vier Dorpen/ die welke den Kesper Carolus de vijfde by confiscatie af nam anno 1546 met het Graefschap van Teckelenborch en de Heerlichhept van Reyden, vanden Grave Coenraet van Teckelenborch, mits hy sijnde van het Smalcaldisch verbont/ tegen hem oorloge geboert hadde/ ende vooz Rebel was gesententiert: den Kesper heeft alle dese voozschreben heerlichheden gegeven aen Maximiliaen van Egmont, Grave van Bueren, vooz sijnen goeden dienst.

Daer na soo versoende den voozschreben Grave metten Kesper / ende dat met conditie / dat Linghen soude blijven aenden vooz Grave van Bueren, maer soo daer naer een Graef Nicolaes van Teckelenborch, Som van Coenraet, daer over hem beclaechde/ ende sustineerde dat het een Gelders Leen was/ soo is het weder in Kespers handen gecomen/ die daer naemaels van disponeerde. Van eenighe jaeren daer naer soo hebben de Ho. Ho. Heeren Staten dit den Prince van Oraingien, tot een clepne bergeldinge van sijne groote diensten/ die hy lange jaeren met sijne schade tot nut deser Landen gedaen hadde/ geschoncken ende gegebē.

Wesche
dinge vande
stercke van
Lingen/ ende
belegert den
28 October

Als den Prince vooz de stad quam soo behandt sy die seer wel versien/ soo wel van stercke Bolwercken/ Vesten/ etc. als besettinghe/ want behalven dat het Casteel vier stercke aerde Rondeelen heeft/ soo was die

Stadt beset met dobbel Vesten ende Gracht ten/ vier Bolwercken ende drie Rabelijnen/ met een Garnisoen van omtrent ses hondert Soldaten/ bestaende in drie Vaendelen voetknechten/ ende een Dane Ruyteren/ onder het beleydt van Graef Frederijck vanden Berge, den Drost Indevelt, Laukema den Lieutenant van Verdugo, met alle andere nootelicheden tot een belegeringe dieneende. Den vooz Graef Frederijck merckende dat het op Lingen gemunt was/ heeft terstont alle de naeste hupsen ende groote Schaepstallen die vele om de stad waren/ desghelijck een Meulen doen afhanden om de inlegeringe inde selve te beletten. Des anderen daeghs zijn die vander stad uytgeballen/ en hebben noch eenē Molen vooz die stad verbzandt/ houdende eenighe schermutseringe teghen de Schotten/ tot dat sy wederomme inde stad sijn gedreven. Des nachts alsoo het volck hier ende daer begonnen te appzoherē/ hebben die vander stad en Casteel/ alle de nacht ende een partje vanden dagh geschoten/ soo dapper/ al oft sy geheel int vper hadden gestaen. Den 30 October zijn noch ses Vaendelen Driesen int Leger ghecomen: die van binnen zijn inden abont omtrent acht upe/ met hondert en vijftich mannen/ inde Driesche wachte gevallen/ alwaer den Capiteyn Pieter van Leuwaarden met sijn Sergant/ en noch twee ofte drie Soldaten / is verslagen gewoorden/ die van binnen oock eenige vanden haren verlozen hebbende/ sijn weder gekeert nae de stad.

Lingen bes
schoten.

Den 31 October ende den 1 November/ zijnder eenighe stucken geschut geplant/ ende met die selfde op de defentien ofte weeren begonnen te schieten/ om also de appzochen beter te mogen voozderen: Des nachts daer nae sijn ses stucken in een Batterije geplant / en de Soldaten sijn ten selven daghe tot aen de gracht van't Rabelijn vooz de Molen-poozte gecomen.

Op den 2 November zijn de schepen met geschut ende amonitie/ omtrent 19 int ghetale/ tot Embden gecomen/ vooz by de Doort/ niet teghenstaende dat die van het Casteel dat wilden beletten/ het welke den Grave van Embden toe comt. Den 3 ende 4 November/ sijn de appzochen ende Loopgrabe van alle kanten seer geboozdert/ soo dat de Soldaten int Rabelijn vooz de Molen poozte soo verre zijn gecomen/ dat sy een Mine van die van binnē hebben gebonden/ upt de welke also sy eenich Buscrupt met hare Hoeden meynde te bzaghen / hebben die van binnen so seer met Peck-kranfen ofte bzandēde Keespen gewoopen / dat het crupt ontsteken is/ ende eenige Soldaten ende Minners zijn gebleven. Den vijfden November als die van binnē noch ee Mine in het Rabelijn vooz de Leucke poozte/ hadde doen springen/ so heb

ben die van buyten het selfde Kavelijn ingenomen ende terstont besettet.

Ghesanten van Dene-mercke waren int leger booz Lingen den 5. November.

Ten selven daghe sijnde den vijftden November zijn oock de Ghesanten van Dene-mercken, namentlijck den Heere Cancellier Witselt, ende de Heere Barneo, upt den Hage met een statelick gebolck ende een heerlick Conboy/ober Zwol int Leger gecomen/ ende hebben meest alle de Loop-graven niet sonder groote verwonderinge besichticht/ ende over groote neersticheyt en wetenschap int stuck van oorloghe van sijn Excellentie ende de sijne seer verwondert ende gepresen: ende sijnde des anderen daegs met een eerlick conboy na Dulmanhorst veretrocken. Op dien dach heeft men de wercken dapper geboozdert/ ende op den seften November drie Gaelderijen besetted/ d'een booz 1600/ dander booz 1500/ de derde booz 1400 guldens/ die te liberaelder aenbestedet wierden om dat die van Hollant thien dupsent Guldens tot betalinge van de wercken/ int Leger gesonden hadden: soo datmen booz dese wercken soo verre begonst te comen inde Kavelijnen booz de Molen-poozte en Leucke-poozt/ datmen die waterdammnen met ghemack konden af snijden.

Op den 7 ende 8 November hebben de Belegghers de Kavelijnen booz die poozten beginnen in te krijgen/ ende het water hier ende daer af te lepden. Den 9 ende 10 November/ is het geschut ende noch veel amonitie/ welke ober de Watten gesonden was/ ende booz den teghenwint niet hadde connen comen/ eyntlijck int Leger gecomen/ ende dies heeft den Prince Mauritz alle dien ende den elfsten dagh noch een Batterije van 24 stucken gereet doen maecken/ om het Casteel met geschut aen te tasten/ op het welke nae dat sy op den twaelfsten van omtrent acht upren op die weeren hadde doen schieten/ en onder de bescherminge van het gheschut aen twee Rondeelen begonnen te ondergraven: soo heeft den Prince de plaetse doen sommeren ende op-eysschen/ waer op die van binnen eenupre haer beraedt begeerende/ mits datmen daer en tusschen van schieten en graben soude ophouden/ maer den Prince Mauritz heeft haer gheenen tijt willen consenten/ waer op die van binnen aen sijn Excellentie begeert hebbē dat sy inde Stadt twee Ostagiers wilde sepden/ in plaetse van twee andere die van haren twegen in het Leger souden komen: selbe haer geacordeert wesende soo hebben sy upt gesonden den Lieutenant van Verdugo ende den Orost van Coevorden Evert van Ens, die metten Prince naer verschepden boozslagen ende teghen redenen die tot inden donckeren avont duerden/ eyntelijcken geacordeert sijn dat sy des anderen daeghs met Paerden ende VVapenen, Cornette en Vaendels, mitsgaders haer baggagie over den Rijn en Mase te mogen trecken, op de selfde condition, als die van Oldensceel, mits loyerēde alle de Boeckē ende Papieren, aengaende de Domeynen vanden Lande, in handen van den Prince Mauritz, ende dat men haer vijftich VVaghens soude gunnen voor de eerste dagh reyfe: wel verstaende dat alle Officieren ende Borgers ses weken binnen de Stadt sullen mogen blijven, om haer saken te verrichten, ende als dan tot haren belieste met Paspoort moghen

Het Casteel met 24 stucken geschuts beschoten.

Lingen ende Graef sreevete vande Berge/ geeft hem ober de 28 November.

vertrecken. Dit accoort is gemaecht int bywesen vanden Hertoch van Lunenborch, de Grave vander Lipp, den Grave van Swartzenborch, ende den Grave van Benthem, de welke eenighe dagen te voozen int Legher gheromen waren/ om den Prince Mauritz te groeten. Des avonts is de Grave van Solms, met Grave Ernst en Graef Lodewijck van Nassau, by Graef Frederick ende sijnen Broeder Graef Adolph van den Bergh, op het Casteel gaen eten/ ende des nachts in het Leger (welck noch aen allen cantē sijn wachten hadde beset) comen slapen.

Den 13 November is Graef Frederick op sijn verfoeck noch toegelaten dien dach te moghen blijven/ mits dat sijn bolck van het Casteel trocken/ ende Capiteyn Marten Cobbe dien het commandement aldaer wert gegeven/ met sijn Vaendel op het Casteel/ ende Teylinghen met sijn Vaendel inde Stadt quamen. Daer werden gebonden dit geschut/ een heel Canon/ twee halbe Canons/ een Slangge/ drie halbe Slangen/ een Falconet ende twee Moztieren/ met veel Haken/ ende wel twaelf dupsent pont buscrupps.

Den 14 November is het Garnisoen upt getrocken/ sterck sijnde omtrent vijfhondert weerbaere Mannen te voete/ ende een Dane Ruyteren van omtrent vijftich Peerden/ geconbopeert met vier Danen Ruyteren/ die haer den eersten avont tot Sall berghen int Lant van Munster gelegert hebben.

Ten selven daghe begon oock het bolck van den Prince Mauritz te vertrecken/ de Peerden booz het Lant van Munster naer Berck, en het voet bolck reche op Zwol, om voozder geschiept te worden na Hollant. De 15 November veretrock den Prince Mauritz met Graef Wilhelm van Nassau, ende de reste van't Leger/ ende quamen dien avont tot Vlsen, daer sy des anderen daeghs van malcanderē schepden/ om elck sijn volc inde Winter-leghers te bzingen.

Van desen tocht ende Victozien moetmen de drij-eene goedertieren God/ als den eenigen geber van alle segen ende Victozien/ als leen de hoochte eere geven ende toeschrijven/ maer naer hem sijn alle liefhebbers des Vaderlants schuldich sijn Excellentie ende het gantsche Ruyss van Nassau te roemen ende tot haer nae te vercondigē hare onophoudelicken vlyt ende naersticheyt: wijse beleydinghe voozichtigheyt ende manhastige daden/ die sy tot nut ende welbaren deser Landen gedaen en upt gerechtet hebben. Insonderheyt dat sy in den tijt van drie maenden/ soo vele heerliche vermaerde Victozie heeft vercreghen/ als eenich Prince mochte doen/ waer ober dat den Prince van vele ende verschepden Heeren ende Potentaten ghecongratuleert is te weten vande Ghesanten vande Steden ende Stiften/ Colen, Munster, Onabrugge, mitsgaders de Ghesanten vanden Coninck van Dene-merckē, twee Hertogen/ negē Graben/ en veel ander Heeren en Edelen in eyggender persoone/ by hem gecome sijde om te groeten en te congratuleren/ die als getupgen sijn victozien ende cloeckheyt ghesien ende byghestaen hebben. Den Prince heeft in soo corten tijt als gheseyt is omtrent twee dupsent man ober den Rijn inde Stede van Berck, Alpen en Meurs, daer nae noch 26 Vaendelen voetvolcx/ ende vier

Marten Cobbe Gou-berneur van Lingen.

Het heesch- bolck woze in Winter- legers ghe- boozt/ 1597.

Derhael bā de victozien vanden Prince Mauritz.

vier Cornetten Peerden / op d'ander syde
des Rhyns overwonnen die al te samen ou-
de Krijchslieden waren / uyt byzengende tsa-
men een ghetal van ontrent vijf duysent
mannen / belept zynde by twee Graben / ver-
scheyden oude Colonellen, Rithmeesteren /
Capiteynen ende andere Officieren: besetzt
ende ghelogeert in vaste bemuerde ende be-
walde Steden ende Casteelen: also dat hy
op dese heyz tocht / niet alleen neghen vaste
Steden met vijf Casteelen die met Garni-
soenen besetzt waren / desgelijck drie Graef-
schappen ende drie Heerlijckheden: passeren-
de seuen Rivieren / hier met Bugghen ende
drie sonder Buggen / waer door hy gewon-
nen ende bezijdet heeft / verscheyden Lan-
den passagien ende Rivieren / te weten
de Landen van Zurphen, Over-Iffel, Twen-
te, Drente, Vriessant ende Ommelanden, syn-
de in alles by naest het vierde paert vande
Nederlandsche 17 provincien / somen die telt.
Ende dit alles geschiede ten tijde dat den
Hoystelijcken Cardinael Albertus van Oo-
kenrijck Hartoch van Brabant &c. wel tses-
rich duysent man in gagie hadde / ende selve
te Velde was / comende van Amiens met
enen geweldigen Leger / in November vooz
Oostende, dat hy niet dozzte aantasten / waer
mede hy ter avontuere soude dese Cochten
verhindert hebben. Daeromme te dier tij-
den hy een liefhebber van het welbaren van
onse Vaderlanden. Een aerlich ghedicht
uytgegeven is tot lof vanden Prince Mau-
ritz ende bespottinge vanden Certs Hartoch
over tverlies van alle dese Steden / synde
vanden volgenden inhoud.

Albert, beclaeche met recht en reden /
t haestich verlies van veele Steden.

AL-BERT, vind ick eylaes dees *Hollands herten* tsaem:
Onbeweelijck, elck vecht, voor sijn recht goet en naem:
Niemant vreest mijn Macht, mijn *Muts*, mijn roers noch swaerden:

† Den Room- Die roep ick nu om wraeck tot onse † *Stat* van waerden:
schen Paus. Die *Engel-en-burch* heeft, dat hy my haest bijstaet:
En sijne hulpe sent, ick sie, mijn rijck vergaet.

† AMIENS. † O *Ami-eens*, Vriend; wat Vriend, vyand moet ick seggen,
V nam ick eens uyt Liefd, door bedriechlijck toe leggen,
Maer ontrou loont ick siet; zelfs, die eerst ontrou wracht:
Want die u eygen quam, die nam u weer met macht.

RYNBERCK. Dit siende liep ick ras, nae mijn beseylde *Berck*,
GROL. En meende soo tontvlien mijn Volcx *Grol* onsterck,
GOOR. Welcx aessem roeck soo *Goor*, dat thert int lijf wou breecken.

Mijn meening was alleen, als ick mijn biecht sal spreekken,
OTMARSEN. Dat ick *S. Otmars* deucht, na volghen wou met lust:
En dat ick dan door hem, quam daermen Eewich rust.

OLDEZEEL. Maer komend' daer ontrent, sach ick d'*Olde-seel* afhouwen:
Van die, die ick niet acht, noch niet en wil betrouwen,
LINGEN. Die onder *Ling* van daer, stracx voer met sware vracht.

ALPEN. Dies riep ick *Alpen* hooch, die t'blau rond draecht met cracht,
Waerom; werpt ghy niet, u stercke toppen neder:
En morselt, door u cracht met schricklijck onweder:
Dees *Nassaus-helden* trou: och blijft dit ongelooft,
t'Hert berst van grooten rou, dit volck doch niet verschoont.

Doet dat ick u beveel, en wiltse soo betomen:
Waer ben ick, door *Nassau*, waer ben ick toe gecomen,
MEURS. Moet ick noch diet al weer, gaen leren ander *Meurs*,
t'Heeft oorsaeck, ick bekennt, ick had te voor veel keurs,
Van meesters ouer wijs, die *Wijt* van *Iesu* daelen,
In *Plutoos* brandend' hol vol flackerende falen.

ENSCHEDÉ. Ick *Enschede* soo noch niet, ick schelt haer noch niet quijt.
BREVOORT. Al doet *Nassau Breetvoort*, dat acht ick niet een mijt.
Zijn buld'rend' *Cannosij* sal noch van selfs versmachten,

A a Wan

DEN PAYS.

Wanneer? als comt tot hulp die Heer van alle machten,
Die drie vout is gecroont, t welck, drierley macht uyt beelt.
Ick sal dit hert als bert, versmeden opt Aembeelt,
Van Spaensche Tyranny, ende meer als murruw maecken.
Als dit dan is gedaen, wil ick mijn moeyten staecten,
En heerfschen dan voort aen, sonder *Amij-eens* met list,
Over tveel hoofdich dier, en OoRd'LEN, sonDER twiSt.

*Verclaringhe vande Cijfferen die inde Figuyre vande be-
legheringe ghesneden zyn.*

- | | |
|---|--|
| 1. Zijn Excell. commanderende oyer t'ghant-
sche Legher, heeft hier de soldaten, on-
der t'ghebiet des Oversten Mureu, de
Stadt doen ondergraven ende bestormen. | 3. Batery ende forste der Engelschen op het
Casteel, onder t'ghebiet vanden Oversten
Fr. Veer. |
| 2. Al hier van ghelijcken die Soldaten van-
den Grave van Solms, van den Rit-mee-
ster Brederode, ende des Oversten Duy-
venvoorde. | 4. Over dese sijde bestormden ende overvie-
len die Soldaten van Graeff Wilhelm
die Stadt. Dit gantsche Legher was sterck
58. Vaendelen ende 21. Cornetten. |

Verhael ende Beschrijvinge van het Beleggh der Stadt

B O M M E L.

Middelgaders het verlaten der selver/

Gheschiedt inden Jaere 1599.

1599.



ende geboechlijck te verhaelen/ soo laet ons
alder eerst comen tot de beschrijvinghe der
selver Stadt.

Bommels
beschrijving.

Bommel is een Frontier-Stadt / op de
Zuydelicke palé van Gelderland, leggende op
de Zuydt-sijde vande Waale / aen de Poozt-
zijde des Bommeler-weerts: middelbaer in
grootte / ende schoonheyt / maer van natue-
ren uptermaten sterck: zijnde aldaer eerst
bemuert van Hertoch Ocho, onder wiens
ghebiet / Gelderlandt grootelijck heeft toe-
genomen / ende t'getal harer steden seer is
vermeerdert. Het is de hoofst Stadt des gât-
schen Lants / welck den Rijn ende Mase bes-
supten ende tot een Epland maecken: dit
is het selve Epland dat Iulius Caesar inde be-
schrijvinghe der voozsepder Mase seyt het
Landt der Baraviens te wesen: ende wert he-

densdaechs genoent den Staet vande Bom-
meler-waert, waer inne verscheden schoone
Dozpen staen / ende onder andere Rossem/
van daer Marten van Rossem een vermaert
Capiteyn gebooztich was. De Wael-stroom
en geeft niet alleene de Stadt Bommel een
wel gelegentheyt tot den Coophandel / maer
is oock de selve / als een onwinnelijcke Scha-
se / ten Poozden van alle aenval bevrijden-
de. De nederheyt des Eplands Bommel, en
beschermt niet alleen de selve van alle on-
dergravinghen / maer verhindert oock alle
langh-duerighe belegghinghen / dzyvende
des Winters haren bypandt uyt het velt / dooz
het opcomen der grontwateren / ende gewel-
dich overloopen der Rivieren. Schalven dese
natuerliche sterckte / is ooc de selve t'allen tij-
den wel bemuert / ende met bolwercken / Kon-
deelen / Cozns / en diergelijcke versien ghe-
weest: zijnde omcinghelt met dubbele vesten
ende grachten / ghelijck inde higgheboechde
Beleggh-Caerte oogghenschynelick te sien is.
Om dese wel gelegentheyt / ende groote ster-
te der Stadt Bommel, is altyt van d'eerste
beginnselen deser Nederlantscher oozloge / tot
nu toe / van beyde zijden seer ghetracht ende
gearbept geweest / om de selve elck tot sijn
voozdeel te trecken / ende behouden: ende in-
sonderheyt vande Vereenichde Nederlanden
als